

О. В. КУРГАНСЬКИЙ,
*ст. викладач кафедри організації судових, правоохоронних
органів та адвокатури Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ДО ПИТАННЯ ЩОДО СУДДІВСЬКОГО ВРЯДУВАННЯ

Сучасний етап судово-правової реформи значним чином пов'язаний з прийняттям змін до Конституції України та нового Закону України «Про судоустрій та статус суддів». Саме вищевказаний закон приніс низку нових термінів та визначень. Досить цікавим, з огляду на його значення, став термін «суддівське врядування». В ч. 1. ст. 92 Закону Вища кваліфікаційна комісія суддів України визначається як державний орган суддівського врядування, який на постійній основі діє у системі правосуддя України [1, ст. 92]. Розвиваючи застосування терміну «суддівське врядування» парламент вже 21.12.2016 року приймає Закон України «Про Вищу раду правосуддя», де Вища рада правосуддя визначається як колегіальний, незалежний конституційний орган державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, дотримання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів. Тобто, зважаючи на зміст вказаних статей та повноваження означених органів, можна визначити, що цільовим призначенням суддівського врядування є створення та забезпечення для органів судової влади таких умов функціонування, при яких діяльність суду буде прозорою, правосуддя — справедливим та відповідним нормам Конституції України і законам, а судді як людський субстрат судової влади — відповідати високим вимогам професійної підготовки та добросовісності. Паралельно використовується термін «суддівське самоврядування», діяльність якого, відповідно до ст. 130¹ Конституції України та ст. 126 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» орієнтована на захист професійних інтересів суддів та вирішення питань внутрішньої діяльності судів. Зважаючи на викладене, можна зробити висновки щодо розмежування понять «суддівське врядування» та «суддівське самоврядування» не лише на термінологічному рівні, але й з урахуванням розбіжностей у функціональному призначенні та цілях, які переслідуються в процесі реалізації. Якщо суддівське самоврядування не

є новелою для текстів нормативних актів в Україні, то намагання ввести в обіг визначення суддівського врядування є досить новими та цікавими.

Сам термін «врядування», без демонстрації зв'язку з судом, суддями та судовою владою є досить спірним та остаточно не знайшов свого остаточного загально визнаного значення. Тлумачні словники по-різному визначають зміст та значення даного терміну: існує трактування даного терміну як застарілого аналогу до «орган правління» або дій з розпорядження чи виконання службових обов'язків[3, с. 484]. Але на сучасному етапі термін врядування частіше стає питанням дискусій в теорії управління. Проблемність виникає з урахуванням досвіду англійських країн, де одночасно існують два терміни, government– урядового управління та governance — публічного (суспільного) управління, у якому задіяні усі зацікавлені сторони[4, с. 488].

В обох випадках, чи то при розумінні врядування як управління в чистому вигляді, або при застосуванні другого підходу, коли «врядування» стає близьким до терміну «самоврядування» існує проблема забезпечення незалежності судів та суду при здійсненні правосуддя. За обох розумінь терміну виникає питання, чи зможе суд бути незалежним при відправленні правосуддя, бути безстороннім, здійснювати правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права. Може виникнути логічне запитання, в чому ж вбачається проблемність будь-якого застосування терміну врядування стосовно діяльності судів та суддів.

Споріднення з самоврядуванням може привести до розмиття самого терміну самоврядування, відходу від тих цілей суддівського самоврядування, які закріплені в Конституції України та Законі України «Про судоустрій та статус суддів», де акцентується увага на захисті професійних інтересів суддів та вирішенні питань саме внутрішньої діяльності.

Інший підхід вбачається близьким до термінів «судове управління» або «організаційне керівництво судами», які були панівними в окремі періоди радянської доби, концентруючи владні повноваження поперемінно то в органах виконавчої влади, то у вищестоячих судах. Накопичення таких повноважень в органах виконавчої влади вело до трансформації з організаційно-управлінського характеру в процесуально-правовий, що надавало можливість втручатися в здійснення судами правосуддя. Подібна ситуація була характерна для часів сталінської доби. У той же час поєднання в вищестоящому суді процесуальних та організаційно-управлінських функцій призводило до зниження ефективності судового нагляду і ще до більшої залежності від радянських органів в питаннях фінансування і матеріально — технічного забезпечення судів. Така модель судового управління була характерна для 1960-х рр. [5].

Сучасна модель суддівського врядування має відповідати демократичним принципам організації та функціонування судової влади в Україні. Тому повернення до засобів організації діяльності судів, які були характерними для радянського періоду історії вбачається неприпустимим. Але й існуюча модель, навіть після реформування, характеризується певними недоліками. Свого часу В. В. Долежан зауважував, що склалася ситуація, коли ці процеси (формування складу професійних суддів і притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів), однакові за своєю спрямованістю, виявилися штучно поділеними між ВККС України і ВРЮ. Окремі питання послідовно розглядаються спочатку ВККС, а потім передаються на розгляд ВРЮ. Виникає дублювання і перетинання повноважень, що не сприяє раціональному вирішенню проблем оптимізації статусу суддів України [6, с. 65]. Слід знову звернути увагу, що законодавець з мінімальним розбіжностями вважає обидва органи, і ВРП и ВККС України органами суддівського врядування, що не приносить єдності до розуміння даного терміну, що потребує подальшого наукового розроблення.

Список використаної літератури

1. *Словник української мови*. В 11 т. — Київ : Наукова думка.
2. *Про судоустрій і статус суддів* // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 31, ст. 545 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
3. *Енциклопедія державного управління у 8-ми томах*. Том 8: Публічне врядування / наук. ред. колегія: В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) та ін. — Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. — 630 с.
4. *Абдулин Р. С.* Судебное управление как структурно-функциональный элемент в системе советского государственного управления // *Genesis: исторические исследования*. — 2014. — № 3. — С. 16—36. DOI: 10.7256/2306-420X.2014.3.11044. URL: http://e-notabene.ru/hr/article_11044.html
5. *Долежан В. В.* Юрисдикційна діяльність Вищої ради юстиції та шляхи її удосконалення / В. В. Долежан // *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»* : в... т. / голов. ред. С. В. Ківалов ; відп. за вип. В. М. Др'омін. — Одеса : Юрид. л-ра, Т. 11. — 2012. — С. 56—66